రెండు ప్రశ్నలు ఒకటే జవాబు

సరిగా బయలుదేరే సమయానికే ప్రారంభమయింది పెద్దవాన.

పొద్దున్నే ఇంటి దగ్గిర నుండి బయలుదేరేటప్పుడు కనీసం మేఘమైనా, పండువా ఆకాశంమీద ఒక మబ్బయినా లేకపోయినా, ఉన్నట్టుండి కుండపోతగా వర్షం ప్రారంభమయ్యేటప్పటికి చేసేదేం లేక రూమ్‌లో కుర్చీలోనే కూలబడ్డాను.

పొద్దున్న తాగగా మిగిలిన కాఫీ ఫ్లాస్కులోంచి కప్పులో వంపుకొని మెల్లగా తాగుతూ, ఓ సిగరెట్ అంటించాను. అసలే చలికాలం కాబట్టి ఈ వర్షం తోడై చలివేస్తూంటే గుండెల్లో దాకా ఈ వెచ్చదనం ఎంతో హాయి నిస్తూంది. పక్కనే ఉన్న జర్నల్ తెరవ బోయేటప్పటికి గది తలుపును ఎవరో కొట్టిన చప్పుడయింది.

ఎవరై ఉంటారా అని చూశాను. లోపలికి రమ్మనగానే ఓ అపరిచిత వ్యక్తి సందేహిస్తూనే రూమ్‌లో ప్రవేశించాడు. రాగానే రెండు చేతులూ జోడించి "నమస్కారం, డాక్టరుగారూ" అన్నాడు. ప్రతినమస్కారం చేస్తూ పరిశీలనగా ఆ వచ్చినతని వైపే చూడసాగాను. మనిషి చాలా పొడుగ్గా ఉన్నాడు. వర్షంలో తడిసి వచ్చినట్టున్నాడు. గదిలోని కాంతి పడి నీటిముక్కలు మెరిసిపోతున్నాయి. నుదుటి మీద జారే ముంగురులను మాటిమాటికీ చేతితో వెనకకు తోసుకుంటున్నాడు. మనిషి స్ఫురద్రూపి అనే చెప్పవచ్చు.

ఎదురుగుండా ఉండే కుర్చీ చూపిస్తూ కూర్చోమన్నాను. కూర్చోగానే ఎందుకు వచ్చినట్లో, సంగతేమిటో చెప్పవస్తాడన్నట్లు అతనివైపే చూశాను.

దేనికోసమోగాని ఎందుకనో సందేహి స్తున్నట్టు ఏమీ మాట్లాడకుండా నా వైపే చూస్తూ కూర్చున్నాడు అతను.

నోటిలోని పొగ పూర్తిగా బయటికి ఊది "నా పేరు డాక్టర్ రవి" అన్నాను.

చిరునవ్వు నవ్వాడు, తెలుసునన్న ట్లుగా.

"మీతోనే పనుండి వచ్చాను, డాక్టరు గారూ!" అన్నాడు మెల్లగా.

"చెప్పండి" అని అన్నాను.

"మీకు రంగారావు తెలిసే ఉంటుంది. అతని గురించి జ్ఞాపకం ఉండే ఉంటుంది," ప్రశ్నించా డతను.

"ఏ రంగారావు?" ఎదురుప్రశ్న వేశాను.

"మా వార్డులో ఒక నెల రోజు

-అనంతరాయలు

చెందినా, ఇన్ని కొత్త కొత్త మందులు కనిపెట్టబడినా కాన్సర్ వ్యాధి కారకాన్ని కొయ్యగానే ఉండిపోయింది. వ్యాధి ప్రారంభంలో కాన్సరును కూడా నయం చేయటం ఇప్పటికి మనం సాధించిన విజయం. . . చెప్పలేం ... ఒకనాటికి ఈ జబ్బును పూర్తిగా నయంచేసే రోజే రావచ్చు. కాని ఈ క్షణాన కాన్సరు వచ్చిందని నిర్ణయించామంటే, అతను అట్టేకాలం బ్రతకడని ఒక సర్టిఫికేట్ ఇస్తున్నామన్న మాట!"

"అయితే రంగారావు ఎక్కువకాలం బ్రతకడంటారా, డాక్టరుగారూ?"

"ఏం చెప్పను నేను? రంగారావుని ఏ దేశం తీసుకుపోయినా ఏ మందులు వాడినా ప్రయోజనం ఉండదని నేనేం చెప్పను?'

"సుబ్బారావుగారూ, మీ మనస్సును అట్టే కష్టపెట్టడం నా కిష్టంలేదు. నేను రంగారావుతో చెప్పలేకపోవచ్చు. అతని భార్య, పిల్లలతో నయినా ఈ విషయాన్ని ప్రస్తావించటానికి నోరు రాకపోవచ్చు. బ్రతికినన్నాళ్లూ ఏ బాధా లేకుండా ఉండటానికి మనోధైర్యానికి ఏ జబ్బు తగ్గిపోతుందని రంగారావుని నేను ఓదార్చినా, మీరుమాత్రం జరిగే దానికి సిద్ధపడి ఉండాలి. మీరే ఇంత ఇదయిపోతే ఎలా? గుండె గట్టి చేసుకుని ఏం జరిపించాలో, ముందుజాగ్రత్తలు ఏం తీసుకోవాలో ఆలోచించుకోండి!"

కనుకొలకుల్లో నిల్చిన కన్నీటిని వేలితో తుడుచుకుంటూ ఉంటే ఆ చేతిని నా చేతిలో తీసుకుని "చూడండి, సుబ్బారావుగారూ, మనిషి మరో అయిదు నిమిషాలలో చనిపోతాడని తెలిసినా, మరో అయిదు నిమిషాలు అతడిని బ్రతికించి లాభంలేదని తెలిసినా మేం చేయవలసింది, చేయగలిగింది తప్పకుండా చేస్తాం! చనిపోయేవాడిని చూస్తూ ప్రాణం పోనియటం, ఏమీ చేయకుండా అలా వదిలేయటం వైద్యశాస్త్రానికే విరుద్ధం. రంగారావుకి చేయవలసినదంతా చేశాం. ఇంకా మిగిలి ఉన్నదీ చేస్తాం. మా బాధ్యత మేం నిర్వర్తిస్తాం. ధైర్యంగా ఉండండి... చూడండి ... దేవుడంటూ ఉంటే ... అతని మీద మీకు నమ్మకం ఉంటే, రంగారావు ప్రశాంతంగా పోయేటట్లు, ఏ బాధా లేకుండా పోయేటట్లు చూడమని ప్రార్థించండి."

సుబ్బారావు కుర్చీలోంచి కదలలేక పోయాడు. సిగరెట్ చివరికంటూ కాలి చేతివేళ్లు చుర్రుమనగానే దాన్ని ఆష్ట్రేలో నలిపి పారేశాను. నాకు కూడా ఇంతకుమించి ఏం చెప్పాలో తోచలేదు.

దూరంగా ఎక్కడో పిడుగు పడ్డట్లు ఉంది. ఉరుము వినిపించింది. బయటికి చూశాను. వాన వెలిసినట్లుంది. ఇంటికి బయలుదేరటానికి సిద్ధమవుతూ కుర్చీ లోంచి లేచి సుబ్బారావు భుజం తట్టుతూ అన్నాను: "సుబ్బారావుగారూ, పొద్దున్నే నేను ఇంటినుంచి బయలుదేరే సమయానికి ఆకాశంలో మబ్బులు లేవు. కాని అనుకోకుండా లోకాన్నంతా చీకటి చేసేసేటంతటి మబ్బులు దట్టంగా చేరి, కుండపోతగా వర్షం కురిసింది. గొడుగు ప్రతినిత్యం వెంట తీసుకుపోయే అలవాటుండేవాడయితే ఎంత వర్షమయినా ఈ పాటికి ఇంటికి చేరుకుని ఉండేవాడు. గొడుగు లేదు కాబట్టే నే నిక్కడ ఉండిపోయాను. అందుకనే దేనికయినా ముందుజాగ్రత్త అవసరం అంటాను నేను. రంగారావు విపరీతంగా సిగరెట్లు కాల్చే అలవా టెందుకు చేసుకున్నాడో మీకు తెలుసేమో. జబ్బు ప్రారంభ దశలో ఉన్నప్పుడు దగ్గే కదా అని అశ్రద్ధ చేశాడు. ఆకలి లేకపోతే అజీర్తివల్లనేమో అనుకునేవాడు. మనిషి దినదినానికి తగ్గిపోతూ ఉంటే, ఆర్థిక పరిస్థితు లిబ్బందవుతూ ఉంటే పోషణ సరిగ్గా కుదరక అని సర్ది చెప్పుకున్నాడు. తీరా నోటి వెంట రక్తం పడ్డప్పుడుగాని అతని వలత అర్థం కాలేదు. రోగం బాగా ముదిరిపోయిన తరవాత మాత్రమే నేను చూశాను. ఆపరేషన్ చేయటానికి వీల్లేదు. నే నేం చేసేది చెప్పండి? ఈ పరిస్థితులలో దేవుడయినా ఏం చేస్తాడు? సరే, చేయగలిగింది, నా చేతిలో ఉన్నంత వరకు మీకు సహాయపడతాను. మళ్లీ ఇంకోసారి నన్ను కలవండి. ఏమన్నా ఇబ్బందులంటూ ఉంటే వచ్చి చెబుతూ ఉండండి. సహాయం చేయటానికి నే నెప్పుడూ సిద్ధంగానే ఉంటాను."

నాతోపాటు సుబ్బారావు కూడా బయటికి వచ్చి "వెళ్లొస్తా"నంటూ నమస్కరించి వార్డువైపు వెళ్లిపోయాడు. ఇంటికి వెళుతూ కూడా సుబ్బారావు, రంగారావుల సంగతే ఆలోచిస్తున్నాను. ఎంత అమాయకంగా ఉంటుంది ఆ రంగారావు ముఖం! ఆ రోగం తగ్గిపోతుందని, కోలుకుని ఒక మనిషిగా అందరిలా ఆనందంగా జీవించగలనన్న అతని నమ్మకాన్ని ఎవరు పిచ్చినమ్మకం కింద తోసేయగలరు? ఆ నమ్మకమే అతని నింకా జీవితంలో నడిపేటట్లు చేస్తుందేమో! ఎప్పుడయినా సాయంత్రం వార్డువైపు వెళ్లినప్పుడు ఎంతో నవ్వుతూ పలకరించే రంగారావు ఒకోసారి మరీ చిన్నపిల్లవాడిలా ప్రవర్తించటం నాకు తెలుసు. మరి తన చిన్న సంతానం కాబోలు ఆ చిన్న పాపతో పాటలా ఆడుకుంటూ ఉంటే ... ఆ ద్వారంవైపు చూసే చూపుల్లో అమాయకత్వం చూస్తూ ఉంటే ఈ ప్రపంచంలో ఆనందానికి అర్థం తెలుసుకున్నాడేమో అనిపిస్తుంది. రంగారావుని చూసే అనుకున్నారేమో కాన్సరు అతనికి రావలసిన జబ్బు కాదు.

రంగారావు నిజం రోగం ప్రారంభ దశలోనే వస్తే ఉంటే అతనికి మరో జీవనాన్ని ప్రసాదించి ఉండేవాడిని. నా వల్ల అతను రెండో జన్మ ఎత్తి ఉండేవాడే. రంగారావు సరిదిద్దుకోలేదు, నే నింకెంతోమంది గురించి ఇలానే అనుకుంటూ ఉంటాను. ప్రాక్టీసు పెట్టటానికి ప్రయత్నించే ముందు దేవుడిని జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ 'ఈ దేశంలో ఎందుకు మాటికీ రోగులు ముందుకొస్తాయిగా రోగం ముదిరిపోయి ఏమీ చేయలేని స్థితిలో వస్తారు? అజ్ఞానమా? ... అవివేకమా? ...నిర్లక్ష్యమా?' అనుకున్నాను.

ఏది ఏమైనా జబ్బు ప్రారంభ దశలో నొప్పి ఉండదు కాబట్టి అదే తగ్గిపోతుందిలే అనే ధీమాతో ఉంటారు. చేతికందిన చిట్కా వైద్యం చేయించుకుని తీరా ముదిరిపోయి భరించలేని నొప్పి ప్రారంభమయినప్పుడుకాని హాస్పిటల్‌కు రారు. కాన్సరులో మొట్టమొదటలోనే నొప్పి ఉంటే ఈ భయంకరమైన వ్యాధి వలన అంతమంది చనిపోరు కదా? 'ఓ భగవాన్! జబ్బులో నొప్పినెందుకు ఆఖరికి ఉంచావు? అమాయకులైన ఈ ప్రజలకోసమయినా వ్యాధి ప్రారంభంలోనే నొప్పి ఉండేటట్లు చేయలేవా?'

మరునటి రోజు నాకు నైట్‌డ్యూ[illegible] ఏదో కేసు సీరియస్‌గా ఉంటే వా[illegible] వైపు వెళ్లాను. కాని నేను వె[illegible] టప్పటికే ల్యుకేమియా పేషెంటు బాలుడు రక్తం కక్కుకుని చనిపోయా[illegible] నేను వెళ్లి చేసిందేమీ లేదు. జాగ్ర[illegible] పరీక్షించి చనిపోయాడని సర్టిఫై [illegible] శవాన్ని బంధువుల కప్పగించి [illegible] యాను. చనిపోయిన వాడిని జాగ్ర[illegible] పరీక్షించవలసిన అవసరం ఏమి[illegible] కయినా నవ్వు వస్తుందేమో! కా[illegible] ఉన్నాడని చెప్పేదానికంటే చనిపోయా[illegible] చెప్పటంలో ఎంత ఇబ్బంది డాక్టరయిన వాడికిగాని తెలియ[illegible]

వార్డంతా ఒకసారి పరిశీలించిచూశా[illegible] ఎక్కడ చూసినా లైట్లు దే[illegible] మానంగా వెలిగిపోతున్నాయి. సాధార[illegible] మయితే ఈపాటికి అంతా నిద్రపోవ[illegible] సమయం కాని అనుకోకుండా ఈ [illegible] జీవితం అంతం కావటంతో అంద[illegible] లేచి కూర్చున్నారు. రోగులు [illegible] కాన్సరు వ్యాధితో శారీరకంగా [illegible] బాధకంటే వాళ్లని చుట్టుముట్టు[illegible] అనే నమ్మకం వల్ల మానసికంగా [illegible] కుంగిపోయి ఉంటారో, వాళ్ల మనసే వాళ్లకుగాని అర్థం చేసుకోలే[illegible] ఈ జీవితమంటే ఏదో ఒక నిర్లక్ష్య[illegible] ఒకనాటికి మనంకూడా ఇలానే [illegible] పోతామా అనే భయం... భయం కా[illegible] ఇతరు లెవ్వరికీ అర్థంకాని అదో [illegible] ఆవేదన. అనుకోకుండా చనిపో[illegible] నేను. రేపో మాపో తప్పదని [illegible] ఆ చావుకోసమే ఎదురుచూస్తూ బ్ర[illegible] వాళ్లకు అర్ధాంతరంగా ఎవరో ఒ[illegible] ఇలా పోవటం సంభవిస్తే వారిలోని [illegible] సంఘర్షణ ఎలా ఉంటుందో ఊహి[illegible] చటం ఎన్నో సంవత్సరాల కాన్సర్ స్పె[illegible] లిస్టుగా అనుభవం గల నాకు కష్టంకా[illegible]

అందరికంటే ఎక్కువగా నా దృ[illegible] నాకర్షించినవాడు రంగారావు. అత[illegible] ఏ మూల వెతికినా ఉత్సాహమనే ధా[illegible] లేదు. ఎప్పుడూ తుళ్లుతూ, నవ్వుతూ నవ్విస్తూ ఉండే రంగారావు అం[illegible] విచారంగా మారిపోవటం నే నంత[illegible] ముం దెప్పుడూ చూడలేదు. ఆ చ[illegible] పోయినతను రంగారావు పక్క మంచ[illegible] వాడే కావటంవల్ల, వార్డులో అం[illegible] సమయంలో పెద్దగా రోదించటా[illegible] వీలులేక నోట్లో గుడ్డలు కుక్కుకు[illegible] ఏడుపును బలవంతంగా అపుకున్న[illegible]

దురదృష్టం

దురదృష్టాన్ని స్వీకరించగలిగే వ్యక్తికి అది విషాదకరంగా కనుపించదు. అటువంటి వ్యక్తి ప్రతి నల్లని మేఘంలోను దేవకన్య రూపం ఎల్లప్పుడూ చూస్తూంటాడు.

—జెరోమ్

సంభాషణకు మౌనం ఒక గొప్ప కళ.

— హాజ్‌లిట్

ఆ పేషెంటు తాలూకు బంధువుల్ని అదే పనిగా చూస్తూ ఉండిన రంగారావును చూడగానే నేనదో రకంగా బాధపడ్డాను. మనిషి పిచ్చివాడిగా మారే ముందు, పరిసరాలలో ఏం జరుగుతున్నా పట్టించుకోక శూన్యంలోకి చూస్తుండే స్థితిలో ఉన్నట్లున్నాడు.

రంగారావు భుజం మీద చెయ్యి వేసి కుదిపాను.

విస్మితతతో నా వైపు చూశాడు రంగారావు. కంటిలో కదలాడే కన్నీటి పొర దీప కాంతిలో మెరుస్తుంటే ఒక క్షణం అలానే చూసి అన్నాను: "ఏమిటి, రంగారావూ, అలా [illegible] పోయావు! పాపం, [illegible] నీ పెన్నిధి [illegible] కదూ? ఏం చేస్తాం? [illegible] కాలం తీరిపోయింది. [illegible] అతనెంతో [illegible] విన్నెప్పుడూ [illegible] స్వర్గంలో అతనికోసం [illegible] వాళ్ల దగ్గిరికి వెళ్లి [illegible] మొదలు పెడతాడు — కదూ?"

[illegible] అంతా విన్న తరవాత కంట్లో రెండు కన్నీటి చుక్కలు రాల్చాడు రంగారావు. నాకు వెంటనే ఏదో ఒక విషయం గుర్తుగా అన్నాను: "చూడు, రంగారావూ, నాతో ఒకసారి వస్తావా. పనుంది." అభ్యంతరం పెట్టలేదు. మెల్లగా నాతోనే నడిచి వచ్చాడు. [illegible] రూమ్‌లోకి వెళ్లగానే మంచం మీద నేను వాల్చాను.

రంగారావుని ఎదురుగా ఉన్న కుర్చీలో కూర్చున్నాను.

ఫ్లాస్కులోని కాఫీని కప్పులో పోసి, టేబుల్‌మీద ఉన్న ఆపిల్ పండుని ముక్కలుగా కోసి ఆ ముక్కల్ని, ద్రాక్ష పళ్లని ఒక ప్లేటులో ఉంచి అతని ముందుకి తోశాను తినమంటూ.

కాఫీ అంతా ఒక గుక్కలో త్రాగేసి, ఆ ఆపిల్ ముక్క కసిక్కున కొరికి [illegible] గొంతు చించుకొని, "డాక్టరుగారూ, నేను బ్రతకాలి ... నేను బ్రతకాలి. నేను బ్రతకాలి" అన్నాడు రంగారావు. అలా మాట్లాడతాడని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు.

"ఏం కోరిక, రంగారావూ, ఇప్పుడేం తొందర? మనిద్దరం ఆలోచించవలసిన విషయం ఇప్పుడేముంది గనక?"

"ఉంది, డాక్టర్, ఉంది. కాని నేను బతకాలి ... నేను బ్రతకాలి. నాకోసం కాదు, నా సీతకోసం, నా పిల్లలకోసం... నేను తప్పకుండా బ్రతకాలి, డాక్టర్."

ఏం చెబితే రంగారావు తృప్తిపడతాడో అర్థంకాక సిగరెట్టు పెట్టెలోంచి సిగరెట్టు తీయగానే అగ్గిపుల్లగీసి సిగరెట్టు అంటించుకునేటట్లు చేశాడు. పొగ పీలుస్తూనే అడిగేను: "అయితే, రంగారావూ, సిగరెట్టు త్రాగటం మానివేశావన్న మాటపూర్తిగా—" మాట మార్చవచ్చు గదా అని నేనే అడిగేను.

"జీవితాన్నే నాశనం చేసిన ఆ సిగరెట్లంటేనే నా కసహ్యం వేస్తూందిప్పుడు. అందుకనే కాల్చటం పూర్తిగా మానేశాను. ఇంతకీ, డాక్టరుగారూ మాకందరికీ ఆరోగ్యాన్ని సలహాలిస్తూ ఉంటారుకదా, మీకు మాత్రం ఎందుకండీ ఈ అలవాటు? రేపు నాలా ఈ జబ్బు మీకూ వస్తే మీ మీద ఆధారపడినవాళ్లు నా సీతలా అన్యాయమయిపోరా, బాబూ?" రంగారావు అమాయకత్వానికి నవ్వుకున్నాను.

"ఈ దేశంలో చెప్పేదొకటి, చేసేదొకటి రాజకీయ నాయకులకు మాత్రమే వర్తించదోయ్! వాళ్ల ఉపన్యాసాలు విని విని నాలాంటివాళ్లు కూడా అలానే తయారయారు. అసలు నేను పరిమితంగానే కాలుస్తాను. ఎక్కువ కాల్చినా, ఇలాంటి జబ్బు ఒకవేళ వచ్చినా పోయిందేమీ లేదు నాయ్! నా మీద ఆధారపడి బ్రతికే వాళ్లెవ్వరూ లేరు. పెళ్లి కాకపోవటమే బ్రహ్మచర్యం అనుకుంటే నే నింకా బ్రహ్మచారినే. అందువల్ల నాకేం భయం లేదు."

"అదృష్టవంతులు సార్, మీరు. ఏ బాధా లేకుండా ఉండటం నిజంగా అదృష్టమే, డాక్టర్. అలాంటి అదృష్టమే నాకూ ఉండాలని నే నెప్పుడూ కోరుకుంటానండీ. అందుకనే ఈ ప్రశ్నకు జవాబియ్యరా, డాక్టర్? చనువుగా అడుగుతున్నందుకు మరో విధంగా అనుకోకండి, సార్. నేను చచ్చిపోను కదూ?"

ఏం చెప్పాలో అర్థం కాలేదు ఒక నిమిషం. "ఏమిటోయ్ ఎప్పుడూ, ఆ మాటలేనా? నువ్వు చనిపోవట మేమిటి? నాన్సెన్స్! ఇంకో వారం రోజుల్లో చూడు పెళ్లికొడుకులా రాజఠీవితో హాస్పిటల్లోంచి నవ్వుకుంటూ వెళ్లిపోతావు. అనవసరంగా దిగులు పెంచుకుంటూ ఉంటే ఒంట్లో మరీ నీరసం ఎక్కువయిపోతుంది. మళ్లీ జబ్బు తిరగబెడుతుంది. అందుచేతనే నువ్వెప్పుడూ నవ్వుతూ ఉండాలి. అలా కన్పించాలి."

"తప్పకుండా, సార్. కాని ఈ జబ్బు తగ్గిపోయిన తరవాత అప్పుడు నేనెలా ఉంటానో మీరే చూద్దురుగాని! అంత వరకు నా మనస్సుమాత్రం స్తిమితంగా ఉండదు, డాక్టరుగారూ. నాకున్న బాధ్యతలు మీకు తెలియవు, సార్. నా సీత మాత్రం అన్యాయమయి పోకూడదు. ఆ ఆలోచనే నన్ను కాల్చుకుతింటూంది, డాక్టరుగారూ."

నా వైపే చూస్తూ సంభాషణ సాగిస్తూ "డాక్టర్, ఈవేళ నా మనస్సులో ఏదో బరువుగా ఉంది. ఆ బరువు దింపుకోటానికయినా మీకంతా చెప్పేయాలని ఉంది. నా కథ వింటూ మీరు భూతితో అర్థం చేసుకుంటారా, సార్" అనగానే ఎల్లప్పుడూ నవ్వుతూనే ఉండే రంగారావు అంత తీవ్రంగా దేనిగురించో బాధపడుతున్నాడని, ఆ బాధ నాతో చెప్పుకోవాలని అనుకుంటున్నాడని, తొందర పడుతున్నాడని నాకు తెలియగానే, "చెప్పు, రంగారావూ. నువ్వు చెప్పేదంతా శ్రద్ధగా వింటాను. ఇప్పట్లో నిద్ర వచ్చే సూచనలు కూడా లేవు.

"నేను పుట్టిన తరవాత ... నాకు ఊహ వచ్చిన తరవాత అమ్మ ఫలానా విధంగా ఉంటుందని రూపం కూడా మెదడులో ఏర్పడటానికి వీలులేని చిన్నతనంలోనే ఆమె పోయింది. పురిటి తరవాతనే అమ్మ పోయిందని అప్పుడప్పుడెవరైనా అంటూ ఉంటే, ఎక్కడికి పోయిందో ననుకునే వాడిని. ఫలానా చోటికని ఆ వయసులో నర్మి చెప్పగల బంధువులెవ్వరూ లేకపోవటం కారణం కావచ్చు. అసలు బంధువులంటూ ఏ ప్రాంతంలో నయినా ఉంటే వాళ్ల నందర్నీ వదిలి పొట్ట చేతితో పట్టుకుని ఏదీ కాని దూరదేశంలో నాన్న, అమ్మ ఎందుకు కాపరం పెట్టవలసి వచ్చిందో నా కీ నాటికి తెలియదు, డాక్టర్.

"ఏరుదాటి...."

—ఫోటో: పి. ఆర్. కె. గోఖలేదాస్ (జమ్‌షెడ్‌పూర్-[illegible])

నువ్వు చెప్పేది వినటమేకాదు, అవసరమయితే నువ్వు వాటిని పాటించగలవని నాకు నమ్మకం కుదిరితే సలహాలుకూడా ఇస్తాను. నాకు చేతనయిన సహాయం కూడా చేస్తాను. నువ్వు మనసారా అదే కోరుకుంటే ..." ఉత్సాహంగా ముఖాన్ని ముందుకు చాచేను వినటానికి సిద్ధంగా ఉన్నట్లు.

"కొంతమందికి అదృష్టం దానంతట అదే వెతుక్కుంటూ వస్తుంది. మరి కొంతమంది అదృష్టాన్ని వెతుక్కుంటూ పోతే దురదృష్టం ఎదురవుతుంది..." తల ఊపాను. అతనెందుకు అలా ప్రారంభించవలసి వచ్చిందో అర్థంకాక, "అవును" అని మెల్లగా మరోసారి తల ఊపి, చెప్పే సంగతి సాగించమన్నాను.

"నాకు గుర్తుండగా నాన్న నన్నాడూ దగ్గిరికి తీసి ఆప్యాయత చూపించిన పాపాన పోలేదు. ఇంటి పట్టున నిమిషంసేపు ఉండేవాడు కాదు. రాత్రి పొద్దుపోయి ఎప్పుడో వచ్చి తూలుతూ గుడిసె దగ్గిర పడిపోతే చుట్టుపక్కల వాళ్లంతా 'త్రాగుబోతు వెధవ వచ్చినట్లున్నాడే' అనుకోవటం వినేవాడిని. ఎవరయినా జాలి తలచి ఇంత ముద్ద వేస్తే తింటూ, చిరిగిన డ్రాయరు, చొక్కా వేసి ఒంటినిండా దుమ్ముతో ఊరంతా తెగ తిరుగుతూ ఎక్కడ నిద్రవస్తే అక్కడే పడి నిద్రపోయేవాడిని చిన్నప్పుడు.

"ఇలా కొన్నేళ్లు జరిగాయి. ప్రతి రోజూ మా ఊరి బడి దగ్గిరికి వెళ్లి చదువుకునే కుర్రవాళ్లను అలానే చూస్తూ నిలబడిపోయేవాడిని. ఆ

శుభ్రంగా దువ్వుకుని, ఉతికిన బట్టలు వేసుకుని, చేతిలో పలక తీసుకుని బడికి అందరిలా వెళ్ళాలని కలలు కనేవాడిని.

"నాన్న సంగతి బాగా తెలుసు కాబట్టి బడికి పంపించమని అడిగే ధైర్యం లేక, అడిగినా ప్రయోజనం ఉండదని ఊరుకునేవాడిని.

"మరికొన్ని రోజులకి ఎవరో అను కుంటూ ఉండగా విన్నాను, నాన్నను పోలీసు వాళ్ళు జైలుకు తీసుకుని పోయా రని. ఎందుకు తీసుకుపోయారో నా కిప్పటికీ తెలియదు. ఆ తరవాత నాన్న ఏమయిందీ, ఎక్కడికి పోయిందీ తెలి యదు. ప్రస్తుతం తను నేనెక్క డునా చూసినా గుర్తుపట్టలేనని అనుకుంటాను.

"ఎప్పటిలాగనే ఒక రోజు బడిపక్క నిలగాంచి మట్టిలో ఒక బలపం దొరి కింది. మురిసిపోయి ఆ బలపాన్ని చేతితో పట్టుకోగానే, దానితో పలకమీద రాస్తు న్నట్లు, అందరిలా చదువుకుంటున్నట్లు ఊహించుకున్నాను. ఆ బలపంతో పలకమీద ఏదో ఒకటి రాసిన వరకు ఉండలేకపోయాను. బడి వదిలిపెట్ట గానే అదే లోకంలో పోతూ ఉండే సుబ్బారావు కనిపించాడు. సుబ్బారావు చేతిలో పలక ఉంది. అటూ ఇటూ చూశాను. ఎవ్వరూ లేరు. బలవంతంగా సుబ్బారావు చేతిలో పలక లాక్కుని పరిగెత్తాను. సుబ్బారావు ఏడుస్తూనని ఆ సంఘటనకు వివస్త్రపోయి తనకు తెలియకుండానే నా వెంట తరుము కుంటూ, పరిగెత్తుతూ గుట్టలు, పొదలు, పొలాలు దాటించి అన్నీ తిప్పించిన తరవాత నే పలకకి దొరికిపోయాను.

"సుబ్బారావు నన్నింటికి లాక్కుని పోయి తండ్రితో చెప్పి శిక్షించాలని చూశాడు. కాని నే అనుకున్నట్లు జరగ లేదు. ఏం చేసినందుకు లాక్కున్నావని అడిగితే చెప్పలేనంటి ఉండిపోయాను. అయితే చదువుకోటానికి బడికి వెళ్ళవా అని వాళ్ళమ్మగారు అడిగారు. తలవూపాను. ఆ రోజునుంచి నేను సుబ్బారావు ఇంట్లోనే పెరిగాను. నా మంచిచెడ్డలన్నీ వాళ్ళే చూశారు. ఆ కృతజ్ఞతతో నన్నన్నీ పనులన్నీ చేసేవాడిని. తీరిక సమ యాల్లో శ్రద్ధగా చదువుకునేవాడిని. సుబ్బారావుతో పాటు స్కూలు ఫైనలు పరీక్ష పాస య్యాను. పై చదువులకు పొమ్మనమని వాళ్ళు నన్నెంతో బలవంతపెట్టినా, వారి ఆర్థిక పరిస్థితి కూడా దిగదీనానికి క్షీణిస్తూ ఉండటం చూసి వద్దన్నాను. సుబ్బారావుకిమాత్రం పై చదువులకు వెళ్ళిన తర్వాతనే చదువు మానేసి ఉద్యోగం వెతుక్కోవలసిన అవసరం వచ్చింది.

"వాడితోపాటు నేనూ పట్నం వచ్చేశాను.

"ఓ వర్కుషాపులో చేరి కారులు బాగుచేసేది నేర్చుకున్నాను. మెకానిక్కు నయ్యాను. చిన్నప్పుడే బీడీలు తాగే అలవాటుంది. సంపాదించటం మొదలు పెట్టిన తరవాత బీడీల స్థానంలో సిగ రెట్లు అవి విపరీతంగా కాల్చటం అలవా టయింది. వయస్సు పెరిగేకొద్దీ కోరి కలూ పెరిగాయి. కోరికలకు బానిసనై కాదనలేకపోయేవాడిని. దీనికి తోడు నా కో-వర్కరు రాములని ఉన్నాడు. వాడి పుణ్యమా అని సినిమాలవెమ్మట తిరగటం అలవాటయింది.

"ఇక్కడే, సార్, నా జీవితం మరో మలుపు తిరిగింది ..." చెప్పడం ఆపేశాడు రంగారావు.

"ఆపావేం? చెప్పు" అన్నట్లు చూశాను.

"నా బాధంతా ఇప్పుడు మీకు అర్థం అవుతుంది. మీలో చదువుంది, సంస్కారముంది, చక్కగా ఆలోచించి అన్నిటిని అర్థంచేసుకోగల సామర్థ్యం ఉంది. వివరించి చెప్పాలంటే చేతగాని వాడిని నేను. కాని నేను చెప్పినదాన్ని అర్థం చేసుకోవలసిన రీతిలో అర్థం చేసుకుంటారనే నా నమ్మకం."

వంతకు
—చిత్రం: అగాచార్య (కరీంనగర్)

కానీయమన్నాను. అతను చెప్పే దానికంతా ఊకొడుతున్నాను.

"ఒక రోజు అలవాటు ప్రకారం రాత్రవగానే శేషుగాడి ఇంటికి వెళ్ళాను. వాడికి ఊళ్ళూళ్ళు తిరిగి కొత్త అమ్మా యిల్ని తీసుకురావటం అలవాటు. తరవాత వాడుకగా తన ఇంటిని దర్శించే వాళ్ళనందర్నీ ఆహ్వానిస్తూ కబురంపటం అలవాటు. మామూలు ప్రకారం వెళ్ళగానే మొట్టమొదటిసారిగా సీతను చూశాను. ఎందుకో మనసు చెదిరింది. లోకం తెలియని పసిదానిలాగా ఉంది. జాలివేసింది. ఎందుకీ బ్రతుకు బ్రతుకు తున్నావని అడిగాను... గడమాయింపేను. ఆమె ప్రవర్తన చూసి జాలిగారిపోయాను. ఉత్సాహంతో అయితే అయి ఉండవచ్చు నేమోకాని ఉద్రేకంతో మాత్రం కాదు. ఆమెను జీవితాంతం నాతోనే ఉంచేసు కోవా లనుకున్నాను. అదే విషయం ప్రస్తా వించాను. సిగ్గుపడింది ముందు. నమ్మ లేనట్లు నావైపే చూసింది. నిజమేనా అని కళ్ళతోటే అడిగింది. నా నిష్కర్ష తెలుసుకున్న తరవాత రెండు కన్నీటి చుక్కలు రాల్చింది. ఆ రాత్రికే నాతో శేషుగాడి కబంధ హస్తాల్లోంచి పారి పోయి వచ్చింది. ఆ తరవాతనే గుళ్ళో పెళ్ళి చేసుకున్నాం. ఈ లోకంలో మిగిలి ఉన్న అప్పుడు సుబ్బారావు ఒక్కడే. అతనే ఈ పెళ్ళికి ముందు ఒప్పుకోలేదు. తరవాత ఏం నిశ్చయించుకున్నాడో ఏమో, వాడే పెళ్ళిపెద్దయి ఈ పెళ్ళి జరిపిం చేడు.

"పెళ్ళి జరిగిపోయిన తరవాత నా జీవి తంలో ఎంతో మార్పు కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించింది. ఈ జీవితంలో ఏనాడూ పొందని అనుభవాన్ని, అనురాగాన్ని పొందాను. సీత నన్నెంతగానో ప్రేమి స్తోంది. తన జీవితంలో ఒక కొత్త వెలుగును చూపించానని ఆమె నమ్మకం. నేను తనకు మరో జన్మ ఇచ్చానని ఆమె భావన. చిన్నప్పటినుంచి నేను దేనికి దూరమయినా, సీత రాకతో నా జీవితంలో అన్ని లోపాలు కనిపించ కుండా పోయాయి. సీత నా పాలిట దేవత. దేవు డిచ్చిన వరం.

"అలాంటి సీత ఏమయిపోతుందో?

"మా ఆత్మీయతకు, అనురాగానికి గుర్తుగా కొత్తగా అడుగు పెట్టే ఏదేవో చూడాలని ఉవ్విళ్ళూరే ఆ పసిది గతేం కావాలి? నా కేమయిపోతారు?

"మట్టిలో పుట్టి మట్టిలోనే పెరి గాను. అందరిలా రెండు చేతులా ఆర్జించ లేకపోయి కావచ్చు, ముందుచూపు లేక, అజ్ఞానంతోను నేను ఓ పైసా కూడా వెనకేయలేకపోయాను. తా కీ వా లం వి

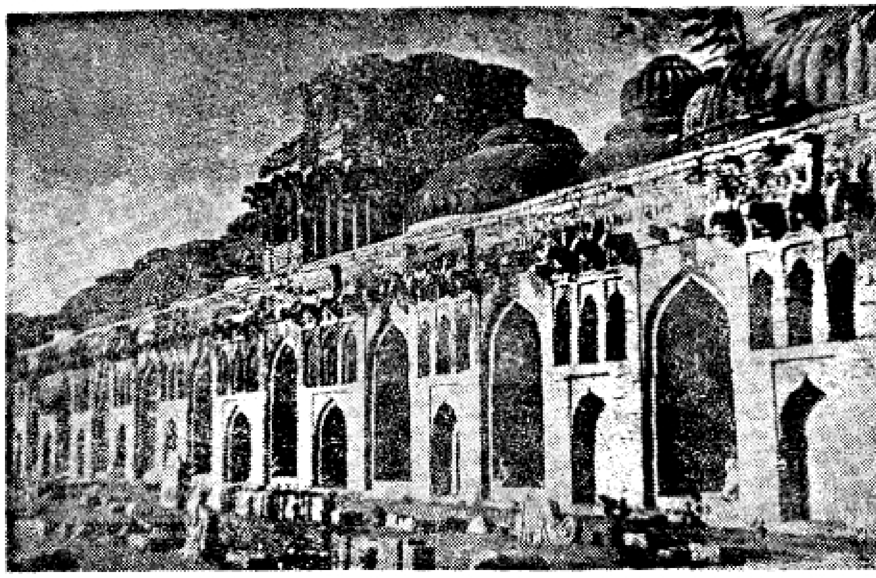

గజశాలలు (హంపి)

—ఫోటో: రావు (హైదరాబాదు-30)

జీవితంతో కాలాన్ని గడుపుకువచ్చినా నే నెప్పుడూ ఇంతవరకు బాధపడి ఎరగను, డాక్టర్. అందుకనే ఈ జబ్బు ఏదయినా లెక్కచేయలేదు. జబ్బు ఎక్కువయేకొద్దీ శరీరంలో ఓపిక నశించి, సంపాదించే శక్తి లేక వస్తున్న రోజులు లేకపోలేదు. అప్పుడు నా కనిపించేది—నా విషయంలో జరగకూడనిదే జరిగితే వాళ్ళేం కావాలి? పొట్ట పొడిస్తే అక్షరం ముక్క లేదు. లోకం నిండా మంచే నిండి ఉందని అందర్నీ నమ్మే సీత ఏమయిపోతుంది? నేను చచ్చిపోతే ఆ ఇద్దరి పిల్లల్నీ సీత ఎలా పోషిస్తుంది? కూలి చేస్తుందా? ... వీలులేదు, డాక్టర్! నా సీతకు అలాంటి కష్టాలు రాకూడదు. నా బిడ్డలు రాజాల్లాగా బ్రతకాలి. నేను బ్రతికి ఉంటే ఇవన్నీ సాధ్యం. అందుకనే ఒప్పుకున్నా. ఈ హాస్పిటల్లో చేరితే ఈ జబ్బు నయమవుతుందని ఎన్ని రోజులు సుబ్బారావు చెప్పినా, వినకపోయినా చివరికి ఒప్పుకుని ఇక్కడ చేరాను. చేర్చుకున్నారు. మహానుభావులు వీరు. కాని నే నిక్కడ చేరిన దగ్గిరనుంచి సుబ్బారావే మా కుటుంబాన్ని కూడా పోషిస్తున్నాడు. వాడూ జీవితంలో దెబ్బ తిన్నాడు. వాడికీ చాలీచాలని జీతమే. వాడికీ ఊరినిండా అప్పులున్నాయి. అందుకనే సుబ్బారావయినా ఇంకెంత కాలం పోషించగలడు? ఈ పరిస్థితులు ఇలాగే కొనసాగితే వాడికెంత ఇబ్బందో నాకు తెలుసు. అందుకనే ఎప్పుడు నా కీ రోగం నయమవుతుందా, ఎప్పుడు మళ్లీ మామూలు మనిషిగా తయారవుతానా అని ప్రతి క్షణం ఎదురుచూస్తున్నాను, డాక్టర్. అదలా సాధ్యం కాదంటారా ... చెప్పండి, సార్.

"కాని ... కాని ... ఇందాకా నా ప్రక్క మంచంమీద పరశురామయ్య [illegible] దగ్గిరనుండి నాకు ఒకటే [illegible] ఉంది, డాక్టర్. ఒకవేళ నేను [illegible] పోతే నా సీత గతి ఏమవుతుంది? ఏ పని చేస్తేమాత్రం కడుపు [illegible] సరిపోని కూలిడబ్బుతో ఎన్ని రోజులు గడుస్తుంది తనయినా? ఏ బజారులోనుంచి పైకి తీసి ఆమె నొక మనిషిగా [illegible] చేయగలిగానో, మళ్లీ అదే బజారులోకి తను వెళ్ళకుండా ఉంటుందని నమ్మకం ఏముందండీ! ఆ తలపు నాలో రాగానే ఒళ్లు గగుర్పొడుస్తుంది. నే నది భరించలేను, డాక్టర్. ఈ జబ్బు నన్నంతగా బాధపెట్టడం లేదని నాకు బాగా తెలుసు. కాని భవిష్యత్తు ఎలా ఉంటుందో నన్న దిగులే ఎక్కువయింది నాకు. ఒకవేళ తన పాత జీవితం తప్ప గత్యంతరం లేని పరిస్థితుల్లో ... చాలు, డాక్టర్, నే నింక ఆలోచించలేను. నేను చనిపోయినా నా మనస్సు శాంతించదు. అందుకనే అలా జరగటానికి వీల్లేదు, డాక్టర్! నేను బ్రతకాలి. నేను తప్పకుండా బ్రతకాలి..." ఆపేసి నా వైపు చూశాడు.

"రంగారావూ, నువ్వనవసరంగా బుర్ర పాడుచేసుకుంటున్నావు. నేను మాట ఇస్తున్నాను, నీకేం కాదు. నీ వాళ్లంతా బాగానే ఉంటారు. జీవితంలో ఇంతకు ముందున్న శాంతి సుఖాలు నీకు దూరం కావు. నా మాటమీద నమ్మకం ఉంది కదూ? ... పొద్దు పోయింది. మరీ మేల్కొనటం నీ ఆరోగ్యానికి అంత మంచిది కాదు. ఇంక పోయి పడుకో..." ఇంకా సందేహిస్తూనే రంగారావు చేసేదేమీ లేక మెల్లగా వెళ్లిపోయాడు.

రూమ్‌లోని లైటు ఆర్పేసి మంచం మీద పడుకొని బద్ధకంగా ఆవలించి అనుకున్నాను:

'బీదతనం వంటి శాపం లేదు, రంగారావూ! నీలాంటి దురదృష్టవంతులు ఎందరో ఉంటారు. కాని తమకు వచ్చిందే కష్టమని తాము అనుభవించేదే దుఃఖమని ప్రతి వాడు బాధపడతాడు. ప్రతి మనిషికీ ఎన్నో సమస్యలుంటాయి. అవతల వా డెంతో హాయిగా బ్రతుకుతున్నాడని మనం అనుకోవటమేగాని, ఈ ప్రపంచంలో ఏ మనిషీ సుఖంగా బ్రతకటం లేదు. సాంఘిక భద్రత లేని ఈ దేశంలో పుట్టడం కేవలం నీ దురదృష్టం. నీ తరవాత సీత ఏమవుతుంది? నీ పిల్లలు ఏమవుతారు? నీవు బుర్ర పాడుచేసుకుని ఎంత ఆలోచించినా, ఆ ప్రశ్నలకు జవాబు దొరుకుతుందా? ఆలోచించేకొద్దీ ప్రశ్నలే కాని జవాబు దొరకని అనేక సమస్య లుంటాయి. అందుకనే వాటిని గురించి ఆలోచించనేకూడదు.

'ఈ రోజు ఏం చేయాలన్నది ప్రశ్న గాని, రేపు ఏమవుతుందని కాదు ప్రశ్న!'

ఒక నెల రోజులు కాలగర్భంలో కలిసిపోయాయి. రంగారావు పరిస్థితిలో ఏమాత్రం అభివృద్ధి లేకుండా పోయింది. వచ్చిన మార్పల్లా ప్రతిరోజూ క్షీణించి పోవటమే. ఒకనాడు హాస్పిటల్‌నుంచి ఇంటికి రాగానే డ్యూటీలో ఉన్న డాక్టర్ రెడ్డి ఫోను చేశాడు, రంగారావు చనిపోయాడంటూ. తిరిగి వెంటనే హాస్పిటల్‌కి వెళ్లాను.

సుబ్బారావు ముఖం పాలిపోయి ఉంది. ఎంతసేపటినుండి ఏడ్చిందో కాని ఇంక ఏడుపు పొడిగించటానికి శక్తి లేక, వచ్చే వెక్కిళ్లను ఆపుకోలేక శూన్యంలోకి చూస్తూ కూర్చుంది సీత. ఏముందో తెలుసుకోని ఆ పసికందులు వార్డులో దొరికిన ఇంజక్షను సీసాలతో ఆడుకుంటున్నారు. రంగారావు ముఖంలోకి పరీక్షగా చూశాను. సీత ఏమవుతుంది? పిల్ల లేమవుతారు? అన్న ప్రశ్నలు ఇంకా నన్ను అడుగుతున్నట్లే అనిపించింది.

చలికాలం. ఎముకలు కొరికే చలి. కిటికీలన్నీ మూసేసి హీటర్ ఆన్ చేశాను. అయినా శరీరంలోంచి వణుకు పుట్టుకు వస్తూంది. మనసులో ఏవో తీయటి కోరికలు ఒకదానివెంట మరొకటిగా వస్తుంటే ఆపుకోవటం కష్టంగానే ఉంది. ఏ నాడూ లేని ఏదో ఒక వెలితి కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించింది నా జీవితంలో. ఒక పెగ్ వేసుకుందామని ఫ్రిజిడేర్‌లోంచి బాటిల్ తీసి, మళ్లీ ఏదో గుర్తు వచ్చి పర్సులోంచి డబ్బు తీసి భీముడిని పిలిచి వివరంగా అన్నీ చెప్పి వాడు వెళ్ళగానే వినపడేలాగా గట్టిగా అరిచాను.

"చూడగానే గుమ్మయి పోవాలి. అంతే గాని దరిద్రపు రకాల్ని తీసుకురాకు."

లైటు తీసేసి మెల్లగా డ్రింకు సిప్ చేస్తూ ఎదురుచూడటం ప్రారంభించాను భీముడి రాకకోసం. భీముడు రానే వచ్చాడు. ఆమెను లోపల వదిలేసి వాడు తన దారిన పోగానే, ఎంతో కోరికతో, ఎన్నో ఆలోచనలతో తలుపు గడియవేసి, ఆ అందాన్ని త్రాగేయాలని లైటు వేశాను.

అంతే ... రెండడుగులు వెనక్కి వేశాను.

ఎదురుగుండా దీనవదనంతో సీత!

ఆమెను చూడగానే కళా కాంతి లేని ఆ ముఖంలో రంగారావు కనిపించి అంటున్నాడు: "అందుకనే, సార్, నేను బ్రతకాలి ... నేను బ్రతకాలి." ★